

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 28 ноември 2022 г.
(OR. en)

14981/22

Междуинституционално досие:
2022/0206(NLE)

EDUC 393
JEUN 170
SOC 634
EMPL 436

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От: Генералния секретариат на Съвета
До: Делегациите

№ предх. док.: 13961/22

Относно: Препоръка на Съвета относно пътищата към успеха в училище и за
замяна на Препоръката на Съвета от 28 юни 2011 г. относно политики
за намаляване на преждевременното напускане на училище

Приложено се изпраща на делегациите посочената по-горе препоръка на Съвета, която беше
приета от Съвета по образование, младеж, култура и спорт на заседанието му от 28—
29 ноември 2022 г.

Препоръка на Съвета относно пътищата към успеха в училище и за замяна на Препоръката на Съвета от 28 юни 2011 г. относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище

(Текст от значение за ЕИП)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално членове 165 и 166 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

1. В първия и единадесетия принцип на Европейския стълб на социалните права¹ се подчертава, че е важно да се гарантира качествено и приобщаващо образование за всички от най-ранна възраст. Ефективното прилагане на тези принципи зависи от решителността и действията на държавите членки. Действията на равнището на ЕС могат да допълнят националните действия, като Комисията представи приноса си в Плана за действие на Европейския стълб на социалните права².
2. На 30 септември 2020 г. Европейската комисия публикува Съобщение относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г., в което приобщаването се разглежда като едно от шестте измерения³. На 18 февруари 2021 г. Съветът одобри Резолюцията на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.)⁴, чийто първи стратегически приоритет е подобряването на качеството, равнопоставеността, приобщаването и успеха за всички в образованието и обучението.

¹ ОВ С 428, 13.12.2017 г., стр. 10.

² COM(2021) 102 final.

³ COM(2020) 625 final.

⁴ ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1.

3. Европейската година на младежта (2022 г.)⁵ има за цел да ангажира и овласти младите хора да оформят бъдещето си и бъдещето на Европа, като им предостави повече възможности да участват във вземането на решения, които засягат техния живот.
4. В доклада за окончателните резултати от Конференцията за бъдещето на Европа гражданите призовават Европейския съюз и неговите държави членки да създадат до 2025 г. приобщаващо европейско пространство за образование, в рамките на което всички граждани да имат равен достъп до качествено образование и учене през целия живот, включително в селските и отдалечените райони⁶. В съобщението на Комисията от 2020 г. приобщаването и равенството между половете се определят като ключово измерение на европейското пространство за образование, което трябва да бъде постигнато до 2025 г., и се отправя призив да се елиминира взаимовръзката между резултатите в сферата на образованието и социално-икономическия статус. Съветът постигна съгласие, че до 2030 г. делът на 15-годишните ученици със слаби резултати по четене, математика и природни науки следва да бъде под 15%, и се ангажира да намали дела на преждевременно напускащите училище до под 9%.
5. Въпреки че процентът на преждевременно напускащите училище се е подобрил значително на равнището на ЕС, намалявайки с 3,9 процентни пункта в периода 2010 – 2021 г., много учещи продължават да напускат преждевременно системата на образованието. През 2021 г. делът на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението е бил 9,7% средно за ЕС, което е малко под целта от 10% на равнището на ЕС за 2020 г. Независимо от това, над 3,2 милиона младежи в ЕС (на възраст между 18 и 24 години) продължават да напускат системата на образованието и обучението преждевременно. Все още съществуват значителни разлики между отделните държави и в рамките на самите държави, като се запазва неравнопоставеността сред определени групи (например мигрантите, младите мъже, етническите малцинства (като ромите) и младежите в селските и отдалечените райони имат по-слаби резултати).

⁵ Решение (ЕС) 2021/2316 на Европейския парламент и на Съвета от 22 декември 2021 г. относно Европейска година на младежта (2022 г.) (ОВ L 462, 28.12.2021 г., стр. 1).

⁶ *Конференция за бъдещето на Европа — Доклад за окончателните резултати*, май 2022 г., предложение 46 (стр. 88).

6. Резултатите от Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) на ОИСР за 2018 г. разкриват тенденция към влошаване на броя на учениците със слаби резултати в основните умения за периода 2009 – 2018 г. в много държави. Днес всеки пети 15-годишен европеец продължава да няма достатъчни познания по четене, математика или природни науки. Освен това резултатите от Международното проучване на компютърната и информационната грамотност (ICILS) за 2018 г. показват, че една пета от младежите в ЕС не притежават основни умения в областта на цифровите технологии, и освен това разкриват сериозни разлики в резултатите предвид социално-икономическия статус, което заплашва да задълбочи цифровото разделение⁷.
7. Данните потвърждават, че социално-икономическият произход е най-добрият прогнозен показател за резултатите в сферата на образованието. В повечето държави от ЕС учещите в неравностойно положение са свръхпредставени сред тези, които напускат преждевременно системата на образованието и обучението без завършено средно образование. В PISA за 2018 г. бе установено, че в повечето държави на ЕС делът на учениците със слаби резултати по четене е много по-голям в най-ниския кваartil на индекса на икономическия, социалния и културния статус (ESCS) в сравнение с най-горния кваartil на ESCS — до над 40 процентни пункта в някои държави от ЕС. В научната литература се потвърждава, че учениците в неравностойно социално-икономическо положение обикновено изпитват повече трудности да развият академични и езикови умения. Те по-често проявяват поведенчески проблеми, свързани с ученето, имат по-ниска мотивация за учене, по-рано напускат системата на образованието и обучението, както и напускат с по-ниска завършена степен и недостатъчни компетентности за пълноценно участие в обществото.

⁷ Въпреки че уменията в областта на ИКТ трябва да се разглеждат като част от основните умения, те не са изрично застъпени в действащата в момента препоръка, тъй като вече са в центъра на други инициативи, като например плана за действие в областта на цифровото образование.

8. През последните години държавите членки са интегрирали голям брой мигранти от трети държави (включително бежанци⁸) в училищна възраст в своите системи за образование и обучение, включително някои, които пристигат с много ниско ниво на основни умения. Допълнителни предизвикателства възникват в контекста на бягащите от войната в Украйна, голяма част от които са деца в училищна възраст, които се нуждаят от целенасочена учебна подкрепа (включително усвояване на езика на обучение) и психо-социална подкрепа.
9. Проучванията PISA за 2015 г. и 2018 г. внесоха яснота и относно спадащото чувство на принадлежност на учениците към училището и широко разпространения и увеличаващ се тормоз/кибертормоз. Изследванията подчертават значението на емоционалното, социалното и физическото благополучие в училищата за повишаване на шансовете на децата и младежите да постигнат успех в образованието и в живота. Те потвърждават, че проблемите с психичното здраве, както и насилието и тормозът, расизмът, ксенофобията и други форми на нетърпимост и дискриминация имат опустошително въздействие върху емоционалното благополучие и резултатите в сферата на образованието на децата и младежите. Изследванията показват също, че групите в неравностойно положение са изложени на по-голям риск от тормоз, а учещите от училищата в райони с нисък социално-икономически статус изпитват по-слабо чувство на принадлежност в сравнение с по-заможните си връстници.
10. Поради пандемията от COVID-19 стана още по-важно тези предизвикателства да бъдат преодоляни. Няколко проучвания сочат, че кризата може да е увеличила вероятността учещите, които са изложени на риск от прекъсване на връзката с училището, действително да отпаднат от него, и да е оказала вредно въздействие върху психичното здраве и благополучието на учещите като цяло⁹.

⁸ В настоящия документ терминът „бежанец“ се използва в широк политически смисъл, а не както е определен в Женевската конвенция и достиженията на правото на ЕС в областта на убежището.

⁹ Вж. например: Koehler, C., Psacharopoulos, G., Van der Graaf, L., *The impact of COVID-19 on the education of disadvantaged children and the socio-economic consequences thereof*, доклад на NESET-EENEE, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2022 г.; Европейска комисия, Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“, *Impacts of COVID-19 on school education*, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2022 г.; Blaskó, Z., da Costa, P., Schnepf, S. V., *Learning Loss and Educational Inequalities in Europe: Mapping the Potential Consequences of the COVID-19 Crisis*, Институт за икономика на труда (IZA), Документ за обсъждане 14298, Бон, 2021 г.

11. През 2011 г. Съветът прие Препоръка относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище¹⁰. На европейско и национално равнище са положени сериозни усилия за изпълнение на препоръката, по-специално чрез партньорско обучение и обмен на добри практики между държавите членки в рамките на европейското сътрудничество в областта на политиката „Образование и обучение 2020“. Широк набор от ресурси, примери за успешни мерки и помощни материали са достъпни онлайн чрез Европейския инструментариум за училищата и инструментариума за професионалното образование и обучение (ПОО) за справяне с преждевременното напускане на училище, изготвен от Европейския център за развитие на професионалното обучение. В независима оценка на изпълнението на препоръката, публикувана през 2019 г.¹¹, са представени убедителни доказателства, че препоръката и наборът от инструменти на политиката на ЕС, който я придружава, са насърчили трансформациите в институциите и политиките за образование и обучение и са подпомогнали намаляването на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението. В нея са посочени и областите, в които е необходима допълнителна работа.
12. По програма „Еразъм+“ бяха подкрепени няколко транснационални проекта в областта на приобщаването в различни образователни сектори, насочени към преодоляване на изоставането и преждевременното напускане на системата на образованието и обучението. Приобщаването е един от основните приоритети на „Еразъм+“ за периода 2021 – 2027 г. Програмата включва и конкретния приоритет на политиката да се преодолее неравностойното положение в ученето, преждевременното напускане на училище и ниската степен на владеене на основни умения, което дава възможност на заинтересованите страни да използват финансиране по „Еразъм+“ за изпълнение на препоръките относно политиката.

¹⁰ ОВ С 191, 1.7.2011 г., стр. 1.

¹¹ Европейска комисия, генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“, Donlevy, V., Day, L., Andriescu, M., Downes, P., *Assessment of the implementation of the 2011 Council Recommendation on policies to reduce early school leaving: final report*, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2019 г.

13. Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) за периода 2014 – 2020 г. мобилизираха значителни инвестиции за справяне с проблема с преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, като подкрепиха множество мащабни проекти в съответствие с препоръката на Съвета от 2011 г. Европейският социален фонд плюс подкрепя отделни лица, региони и държави членки, които са изправени пред различни предизвикателства – от възстановяването от пандемията от COVID-19 до постигането на целите на ЕС в областта на климата, заетостта, социалното приобщаване и образованието. Използването на ЕСИФ и на фондовете в областта на политиката за сближаване за периода 2021 – 2027 г. се основава, наред с другото, на специфичните за всяка държава препоръки, издадени в рамките на европейския семестър.
14. Инструментът за техническа подкрепа дава възможност на държавите членки при поискване да получат подкрепа за специално разработени реформи в различни области, като например подобряване на резултатите на децата в сферата на образованието, подобряване на образованието и грижите в ранна детска възраст, изготвяне на национални стратегии и планове за действие за справяне със и предотвратяване на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, разработване на инструменти за подпомагане на набирането на учители и професионалното им развитие или подготовка и въвеждане на реформа на учебната програма. Инструментът за техническа подкрепа и неговият предшественик – Програмата за подкрепа на структурните реформи, бяха използвани от няколко държави членки за подкрепа на реформите за предотвратяване на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, особено по отношение на децата от уязвими групи.
15. Децата и юношите се нуждаят от балансиран набор от когнитивни, социални и емоционални компетентности, за да постигат положителни резултати в училището и в живота. В Препоръката на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот¹² са дадени определения за личностна компетентност, социална компетентност и компетентност за придобиване на умения за учене. Това включва способност за справяне с несигурността и сложността, за подпомагане на собственото физическо и емоционално благополучие, за поддържане на физическото и психичното здраве, за развитие на положителни отношения и отношения на сътрудничество, за водене на здравословно осъзнат и ориентиран към бъдещето начин на живот и за управление на конфликти в един приобщаващ и подкрепящ контекст.

¹² ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1.

16. В заключенията на Съвета относно равнопоставеността и приобщаването в образованието и обучението с цел насърчаване на успеха в образованието за всички¹³ държавите членки се приканват да прилагат мерки на образователната политика и, когато е целесъобразно, да провеждат реформи в системите за образование и обучение, като разглеждат целия спектър на образованието и обучението и като следват цялостен институционален подход, за да се увеличат равните възможности и приобщаването и да се насърчи успехът в образованието на всички равнища и за всички видове образование и обучение.
17. В Заключенията на Съвета относно европейските учители и обучители за бъдещето¹⁴ се отчита, че учителите, обучителите и директорите на училища са основна движеща сила на образованието и обучението, и се подчертава необходимостта да продължат да се развиват и осъвременяват техните компетентности. В съобщението и в резолюцията на Съвета за европейско пространство за образование се признава решаващата роля на учителите и обучителите.
18. В Препоръката на Съвета от 22 май 2019 г. за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст¹⁵ се подчертава, че достъпът до качествени услуги за образование и грижи в ранна детска възраст за всички деца допринася за тяхното здравословно развитие и успеха им в образованието, помага за намаляване на социалното неравенство и смекчава различията в компетенциите между децата с различен социално-икономически произход.
19. В Препоръката на Съвета от 29 ноември 2021 г. относно подходите за смесено обучение с цел висококачествено и приобщаващо основно и средно образование¹⁶ се насърчават подходите за смесено обучение, които съчетават училищна и дистанционна учебна среда, както и цифрови и нецифрови инструменти за обучение, с оглед на изграждането на по-устойчиви и приобщаващи системи за образование и обучение. Подобни практики позволяват разнообразни и диференцирани подходи и инструменти за по-добра подкрепа на всички ученици – и особено на учениците със специфични потребности или от групи в неравностойно положение – и за повишаване на мотивацията им за учене.

¹³ ОВ С 221, 10.6.2021 г., стр. 3.

¹⁴ ОВ С 193, 9.6.2020 г., стр. 11.

¹⁵ ОВ С 189, 5.6.2019 г., стр. 4.

¹⁶ ОВ С 504, 14.12.2021 г., стр. 21.

20. В европейската програма за умения¹⁷ се определят действията, насочени към укрепване на устойчива конкурентоспособност, изграждане на устойчивост за реагиране при кризи и за подпомагане на хората и предприятията да развият набор от подходящи умения въз основа на поуките, извлечени по време на пандемията от COVID-19. В Препоръката на Съвета от 24 ноември 2020 г. относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост¹⁸ се предлага обновена визия на политиката на ЕС за ПОО, което има ключова роля за предотвратяване и противодействие на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението и за насърчаване на равните възможности.
21. В Плана за действие в областта на цифровото образование¹⁹ са заложили действия за подобряване на цифровите умения и компетентности, необходими за цифровата трансформация, за да се гарантира, че нито един учещ няма да бъде пренебрегнат и че завършилите висше образование ще имат компетентностите, необходими за пазара на труда. В него се предвижда разработването на общи насоки за учителите и педагогическия персонал с цел насърчаване на цифровата грамотност и справяне с дезинформацията, актуализиране на Европейската рамка за цифрова компетентност и предложение за препоръка на Съвета относно подобряването на предоставянето на цифрови умения в областта на образованието и обучението. В плана за действие се насърчават и усилията за преодоляване на неравнопоставеността между половете в областта на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ).
22. В Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета от 14 юни 2021 г. за създаване на Европейска гаранция за децата²⁰ държавите членки се приканват да гарантират ефективен и свободен достъп до образование и училищни дейности за децата в нужда (т.е. децата, изложени на риск от бедност или социално изключване, особено ромите). В Стратегията на ЕС за правата на детето²¹ се призовава за създаване на приобщаващо и качествено образование. В новата европейска стратегия за по-добър интернет за децата (ВІК+)²² се призовава за изграждането на цифрова среда, в която децата са защитени, овластени и уважавани, и се изтъква, че децата в уязвимо положение следва да имат равни шансове да се възползват от възможностите на цифровото десетилетие.

¹⁷ COM(2020) 274 final.

¹⁸ ОВ С 417, 2.12.2020 г., стр. 1.

¹⁹ COM(2020) 624 final.

²⁰ ОВ L 223, 22.6.2021 г., стр. 14.

²¹ COM(2021) 142 final.

²² COM(2022) 212 final.

23. В новото поколение стратегии на ЕС за равенство и рамки на политиката за приобщаване, приети през 2020 г. и 2021 г.²³, се поставя силен акцент върху насърчаването на равнопоставеността и приобщаването и върху борбата с дискриминацията в образованието, като се предоставя целенасочена подкрепа за хората, които са в най-неблагоприятно положение, и за онези, които са изложени на най-висок риск от дискриминация.
24. В Препоръката на Съвета от 30 октомври 2020 г. относно „Мост към работни места — укрепване на гаранцията за младежта“, и за замяна на Препоръката на Съвета от 22 април 2013 г. за създаване на гаранция за младежта²⁴ се препоръчва да се подпомогне завръщането на младежите към образование и обучение чрез разнообразяване на предлаганите възможности за продължаване на образованието, като се гарантира, когато е уместно, валидирането на неформалното и информалното учене. Освен това инициативата ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve (Стреми се, учи, овладей, постигай) помага на младежи в неравностойно положение на възраст между 18 и 30 години, които не работят, не учат и не се обучават (NEET), да намерят пътя към пазара на труда в родната си страна, като съчетава подкрепата за образование, професионално обучение или заетост с трудов стаж в друга държава – членка на ЕС, за да подобри техните умения, знания и опит.
25. Поуките, извлечени от изпълнението на препоръката на Съвета от 2011 г., новата информация, получена от изследванията, както и консултациите със заинтересованите страни налагат по-широк, по-всеобхватен и системен подход към успеха в училище, който да обхваща едновременно целта на равнището на ЕС за основните умения и целта за преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, както и да включва изцяло измерението на благополучието. Такъв подход следва да гарантира развитието на компетентностите, необходими за постигане на успех в образованието и живота, и да доведе до пълноценен учебен опит, ангажираност, по-широко участие в общността и преход към стабилен живот като възрастен и активно гражданско участие.

²³ Стратегия на ЕС за равенство между половете за периода 2020 – 2025 г. (2020 г.), План за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020 – 2025 г. (2020 г.), Стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите (2020 г.) и свързаната с нея препоръка на Съвета (2021 г.), Стратегия за равнопоставеност на ЛГБТИК за периода 2020 – 2025 г. (2020 г.), План за действие за интеграция и приобщаване за периода 2021 – 2027 г. (2020 г.), Стратегия за правата на хората с увреждания за периода 2021 – 2030 г. (2021 г.), Стратегия на ЕС за борба с антисемитизма и подкрепа на еврейския живот за периода 2021 – 2030 г. (2021 г.).

²⁴ ОВ С 372, 4.11.2020 г., стр. 1.

26. Държавите членки в целия ЕС трябва да подхождат систематично към целта за намаляване на слабия успех и на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, както и за насърчаване на успеха в училище. На системно равнище за координирана подкрепа на децата, младежите и техните семейства са необходими последователност на мерките на политиката, координация с други имащи отношение области на политиката (като младеж, здравеопазване, култура, социални услуги, заетост, жилищно настаняване, правосъдие, миграция и интеграция) и ефективно сътрудничество между различни участници на всички равнища (национално, регионално, местно, училищно). Успоредно с това на училищно равнище следва да се насърчават общоучилищни подходи, в съответствие с националните обстоятелства, включващи всички области на дейност (преподаване и учене, планиране и управление и т.н.) и ангажиране на всички ключови участници (учещи, директори на училища, педагогически и непедagogически персонал, родители и семейства, както и местни и по-широки общности)²⁵.
27. Настоящата препоръка на Съвета е в пълно съответствие с принципите на субсидиарност и на пропорционалност,

²⁵ Вж. определението в работния документ на службите на Комисията SWD (2022) 176 final.

ПРЕПОРЪЧВА НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ:

1. До 2025 г. да разработят, а където е целесъобразно – да укрепят допълнително **интегрирана и всеобхватна стратегия**²⁶ за постигане на успех в училище на подходящото равнище, в съответствие със структурата на своята система на образование и обучение, с цел да се сведе до минимум отражението на социално-икономическия статус върху резултатите в сферата на образованието и обучението, да се насърчи приобщаването към образованието и обучението и още повече да се намалят преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, както и слабите резултати при овладяването на основни умения, като се вземат предвид различните мерки, очертани в рамката на политиката, изложена в приложението. Специално внимание следва да се обърне на благополучието в училище като ключов компонент на успеха в училище. Тази стратегия следва да включва мерки за **предотвратяване, интервенция и компенсиране** (включително мерки, предлагани като част от укрепената гаранция за младежта²⁷), да се **основава на факти** и да **съчетава универсални мерки с целеви и/или индивидуални грижи** за учещите, които се нуждаят от допълнително внимание и подкрепа в приобщаваща среда (като например учещи, които са в неравностойно социално-икономическо положение, мигранти, бежанци или роми, учещи с видими и невидими увреждания, учещи със специални образователни потребности или проблеми с психичното здраве и учещи от изолирани, островни или отдалечени райони, като например най-отдалечените региони на ЕС, според националните обстоятелства). Подобна стратегия следва да се основава на структурирано **сътрудничество** между участници, представляващи различни области на политиката, равнища на управление и нива на образование и обучение, да се ползва от адекватно **финансиране** и да бъде придружена от ясен план за **изпълнение и оценка**.

²⁶ Такава стратегия може да бъде включена в съответните национални стратегически документи.

²⁷ Препоръка на Съвета от 30 октомври 2020 г. относно „Мост към работни места — укрепване на гаранцията за младежта“, и за замяна на Препоръката на Съвета от 22 април 2013 г. за създаване на гаранция за младежта, ОВ С 372, 4.11.2020 г., стр. 1.

2. Да разработят и по целесъобразност допълнително за засилят **системите за събиране на данни и за наблюдение** на национално, регионално и местно равнище, които позволяват системно събиране на количествена и качествена информация за учещите, както и за факторите, които влияят върху учебните резултати, особено социално-икономическия произход. Тези системи трябва да са в съответствие с разпоредбите за защитата на личните данни и националното законодателство. Те следва да гарантират, доколкото е възможно, че на различни равнища на политиката са налице дезагрегирани данни и информация за широк кръг аспекти (включително вижданията на самите учещи) и че те се използват (по целесъобразност в анонимизирана форма) за анализ, предотвратяване и ранна интервенция, създаване на политики, както и за управление, наблюдение и оценка на горепосочените стратегии.
3. В контекста на интегрирана и всеобхватна стратегия и в съответствие с националните обстоятелства да съчетаят мерки за предотвратяване, интервенция и компенсиране, като предложените в изложената в приложението рамка на политиката, за да окажат подкрепа на:
 - 3.1 **учещите**, чрез съчетаване по системен начин на различни мерки, които поставят в центъра интересите и нуждите на учещите и отчитат тяхното мнение;
 - 3.2 **директорите на училищата, учителите, обучителите и другия персонал**, включително в сферата на образованието и грижите в ранна детска възраст, като им помагат да придобият знания, умения и компетентности и предоставят подкрепа за продължаващо професионално развитие, както подходящо време, пространство и подкрепа, за да работят ефективно с всички учещи, включително изложените на риск от изключване, слаб успех и преждевременно напускане. Следва да се вземе предвид признаването и оценяването (включително финансово) на тяхната работа;
 - 3.3 **училищата** при разработването на „общоучилищен подход“ към успеха в училище, при който всички членове на училищната общност (директори на училища, учители, обучители и друг педагогически персонал, учещи, родители, семейства и местната общност), както и широк кръг заинтересовани страни, участват активно и в сътрудничество за насърчаване на успеха в образованието за всички учещи;

- 3.4 мерки на **системно равнище** и междусекторен подход за подобряване на равнопоставеността и приобщаването в образованието и обучението и за насърчаване на успеха в образованието на всички учещи, включително чрез промяна на структури и механизми, които могат да имат особено неблагоприятно въздействие върху учещите, принадлежащи към групи в неравностойно положение.
4. В съответствие с националните, регионалните и местните потребности да оптимизират използването на национални ресурси и **ресурси** на ЕС за инвестиции в инфраструктура, обучение, инструменти и ресурси за повишаване на приобщаването, равенството и благополучието в образованието, включително фондовете и експертния опит на ЕС за реформи и инвестиции в инфраструктура, инструменти, педагогика и създаване на здравословна учебна среда, по-конкретно „Еразъм+“, Механизма за възстановяване и устойчивост, Европейския социален фонд плюс, Европейския фонд за регионално развитие, програмата „Цифрова Европа“, „Хоризонт Европа“, Инструмента за техническа подкрепа, фонда „Убежище, миграция и интеграция“ и др., и да гарантират, че използването на средствата е в съответствие с цялостната стратегия.
5. Да представят доклад относно своята стратегия, предприетите мерки, съответните мерки за наблюдение и оценка и разпределения бюджет в рамките на съществуващите механизми за докладване на европейското пространство за образование (включително по стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (2021– 2030 г.) и на европейския семестър.
6. Активно да включат младежите в изпълнението на препоръката на Съвета, наред с другото чрез диалога на ЕС по въпросите на младежта, за да се гарантира, че мненията, възгледите и потребностите на младежите, включително на тези в неравностойно положение, се отчитат и вземат под внимание.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА:

1. Да оказва подкрепа при изпълнението на препоръката на Съвета, както и за свързаните с нея инициативи, като например Европейската гаранция за децата и укрепената гаранция за младежта, чрез улесняване на взаимното обучение и обмяна между държавите членки и всички заинтересовани страни в областта на успеха в образованието за всички чрез:
 - 1.1 прилагане на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.), в която намаляването на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, повишаването на нивото на владеене на основни умения и насърчаването на благополучието на учещите, учителите и обучителите са ключови приоритетни области;
 - 1.2 създаване и поощряване на дейностите на експертната група за стратегии за създаване на благоприятна учебна среда за групите, изложени на риск от изоставане, и за подкрепа на благополучието в училище, която ще продължи работата по определяне на добрите практики по отношение на създаването на благоприятна и здравословна учебна среда, насърчаването на психичното здраве, здравословния начин на живот, физическото и емоционалното благополучие (включително чрез справяне с посттравматичния стрес), и предотвратяване на тормоза и насилието в училище, както и по предложения за ефективно въвеждане на успешни практики в училищата и препоръки за дейности за повишаване на осведомеността на равнището на ЕС и на национално равнище;
 - 1.3 набелязване и споделяне на успешни практики (включително партньорско обучение и наставничество от партньори), насоки и практически инструменти в подкрепа на разработването, изпълнението и оценката на национални, регионални и местни политики и практики, включително такива, насочени към учещи в неравностойно положение, с използване на инструментите за сътрудничество, онлайн платформите и общностите на ЕС за образование и обучение, включително eTwinning — новата Европейска платформа за училищно образование, Erasmus+ Alumni, посланиците на Европейския център за развитие на професионалното обучение за справяне с преждевременното напускане и Къта за обучение за многоезични учебни материали по темата за ЕС;

- 1.4 повишаване на осведомеността и поощряване на използването на възможностите за насърчаване, подкрепа и създаване на условия за приобщаване, равнопоставеност и благополучие в образованието и обучението в рамките на фондовете на ЕС, като например „Еразъм+“, Механизма за възстановяване и устойчивост, Европейския социален фонд плюс, Европейския фонд за регионално развитие, програмата „Цифрова Европа“, „Хоризонт Европа“, Инструмента за техническа подкрепа, фонда „Убежище, миграция и интеграция“ и др.;
 - 1.5 подкрепа за изследвания и проучвания, обхващащи целия ЕС; насърчаване на създаването на изследователски мрежи и подпомагане на диалога между научните изследвания и политиката, както и между научните изследвания и практиката;
 - 1.6 отчитане на резултатите от структурирания диалог относно цифровото образование и умения.
2. Да подкрепя разработването и разпространението на материали за ръководство и ресурси за успех в образованието на всички учещи (включително за интеграцията на мигрантите и езиковото обучение) в сътрудничество с държавите членки и за тяхното доброволно използване, включително чрез по-нататъшно разработване и популяризиране на Европейския инструментариум за училищата за насърчаване на приобщаващото образование и справяне с преждевременното напускане на училище, сборника с вдъхновяващи практики във връзка с приобщаващо и гражданско образование и инструментариума за ПОО за справяне с преждевременното напускане на училище на Европейския център за развитие на професионалното обучение.
 3. Да подкрепя възможностите за професионално развитие на педагогическия персонал и други заинтересовани страни чрез:
 - 3.1 споделяне на добри практики от обмен между персонал, проекти и мрежи в рамките на „Еразъм+“, включително чрез онлайн общността eTwinning, академиите за учители в рамките на „Еразъм+“ и центровете за високи постижения в областта на професионалното образование;

- 3.2 предоставяне на масови отворени онлайн курсове (МООК) и учебни възможности (включително микроудостоверения) за продължаващо професионално развитие на учители, обучители, директори на училища и специалисти, подготвящи учителите, чрез новата европейска платформа за училищно образование, и популяризиране на широкото използване на тези курсове.
4. Да наблюдава и докладва за изпълнението на препоръката на Съвета в рамките на съществуващите механизми на европейското пространство за образование (включително в стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението) и на европейския семестър (включително преработения набор от социални показатели).
5. Да наблюдава и докладва периодично за напредъка по целите на равнището на ЕС в рамките на докладите за европейското пространство за образование; в тясно сътрудничество с Постоянната група по показателите и критериите да обмисли как може да се подобри наблюдението на равнище ЕС, по-специално чрез оценка на съществуващите показатели на равнище ЕС, и ако е целесъобразно и необходимо – чрез предлагане на нови показатели, по-специално по отношение на приобщаването и равнопоставеността.

Препоръката на Съвета от 28 юни 2011 г. относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище се заменя с настоящата препоръка.

Съставено в Брюксел на [...] година.

За Съвета
Председател

Рамка на политиката относно успеха в училище

В настоящото приложение се предлага рамка на политиката, която служи като референтен инструмент за създателите на политики на национално, регионално и местно равнище и за специалистите в областта на образованието и обучението, които могат да вдъхновят системен политически отговор, за да се гарантират по-добри образователни резултати за всички учещи.

Тази рамка на политиката описва системен подход за подобряване на успеха в училище за всички учещи, независимо от личните им характеристики, както и от семейния, културния и социално-икономическия им произход. В нея се определят ключови условия и мерки, насочени към намаляване на преждевременното напускане на училище и слабите резултати при овладяването на основни умения, въз основа на факти и добри практики, установени в държавите – членки на ЕС, и съвременни научни изследвания. Рамката се основава на широк и приобщаващ подход към успеха в училище, който не се отнася само до учебните резултати, а взема предвид и елементи като личностното, социалното и емоционалното развитие и благополучието на учещите в училище. Тя е структурирана около някои основни условия (точки 1 и 2) и набор от възможни действия, които трябва да се насърчават на равнището на училището и на системно равнище съгласно съответната национална образователна система.

1. Стремехът към успех в училище за всички учещи, независимо от техните лични характеристики, както и от семейния, културния и социално-икономическия им произход, изисква **интегрирана и всеобхватна стратегия за успех в училище** на съответното равнище на политиката (национално, регионално, местно), в съответствие с националните обстоятелства и структурата на системата на образование и обучение. Стратегията следва да включва например:
 - а) осигуряване на координация с други области на политиката (като младеж, здравеопазване, култура, социални услуги, заетост, жилищно настаняване, правосъдие, приобщаване на бежанците и другите мигранти, недискриминация) и създаване на устойчиво сътрудничество между различните нива на управление на системата на образование и обучение, както и систематичен диалог с всички заинтересовани страни (включително учещи, родители, семейства и тези, които представляват възгледите на маргинализираните групи) от етапа на проектиране до изпълнението и оценката;

- б) наличие на балансиран, последователен и координиран набор от мерки на политиката, съчетаващи предотвратяване, интервенция и компенсиране, със силен акцент върху действията за предотвратяване и интервенция;
- в) интегриране на национални, регионални и местни стратегически подходи (по целесъобразност) за предотвратяване на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението с подходи, насочени към насърчаване на основните умения, справяне с тормоза и кибертормоза (включително тормоза, основан на пола, и сексуалния тормоз) и подпомагане на благополучието;
- г) систематично съчетаване в приобщаващи условия на универсални, обхващащи цялостната училищна система мерки за всички учещи с целеви действия за някои учещи или групи от учещи, които имат сходни нужди или са изложени на умерен риск, и по-индивидуални мерки за учещи с комплексни или хронични нужди и изложени на най-висок риск;
- д) обръщане на специално внимание на децата и младите хора, изложени на риск от попадане в неравностойно положение или на риск от дискриминация, гарантиране на междусекторен подход и включване на подходящи мерки за рисковите групи, като например деца в неравностойно социално-икономическо положение, с мигрантски или ромски произход, бежанци, деца с видими и невидими увреждания, включително дългосрочни или краткосрочни физически, психични, интелектуални или сетивни увреждания, както и деца със специални образователни потребности или проблеми с психичното здраве, в сътрудничество със социални и здравни експерти;
- е) обръщане на внимание на идентифицирането на неравнопоставеност между половете в образованието и обучението, включително чрез засилено наблюдение на резултатите на момчетата и момичетата, и предприемане на конкретни действия, ако е необходимо;
- ж) отчитане на значението на неформалните и информалните учебни процеси за успеха в ученето и ангажиране на всички имащи отношение партньори;

- з) предприемане на подход, основан на факти, на базата на солидни системи за събиране на данни и за наблюдение (вж. точка 2 по-долу) и подкрепа от най-новите количествени и качествени изследвания, като се вземат предвид практиките и инструментите, за които е доказано, че могат да помогнат на всички учещи да постигнат успех в образованието. Това включва черпене на вдъхновение от ресурсите, предоставени на европейско равнище, като например Европейския инструментариум за училищата, сборника с вдъхновяващи практики във връзка с приобщаващо и гражданско образование и инструментариума за ПОО за справяне с преждевременното напускане на училище и Описанието на системите и практиките за ориентиране през целия живот на Европейския център за развитие на професионалното обучение;
- и) разпределяне на пропорционални ресурси, включително използването на национални средства и средства от ЕС, както и друга подкрепа за реформи и инвестиции в образователни инструменти, инфраструктура и педагогика (по-конкретно „Еразъм+“, Механизма за възстановяване и устойчивост, Европейския социален фонд плюс, Европейския фонд за регионално развитие, програмата „Цифрова Европа“, „Хоризонт Европа“, Инструмента за техническа подкрепа, фонда „Убежище, миграция и интеграция“ и схемата за финансиране „Механизъм за свързване на Европа“ (CEF2);
- й) предвиждане на план за изпълнение с ясни цели и етапи, план за наблюдение и оценка и създаване на координационен механизъм или структура на равнище, подходящо за националните условия, с цел улесняване на сътрудничеството, подпомагане на изпълнението и осигуряване на възможност за наблюдение, оценка и преглед на политиката.

2. За да бъде ефективна, една интегрирана стратегия следва да се основава на надеждни **системи за събиране на данни и за наблюдение** в държавите членки на равнище, подходящо за националните обстоятелства, и следва да не налага ненужна допълнителна административна тежест върху образователните институции. Тези системи следва например:
- а) да създават възможност за анализ на всички равнища на политиката (национално, регионално и местно) на обхвата, честотата и възможните причини за слабия успех и преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, включително чрез събиране на мненията на маргинализираните учещи и семейства;
 - б) да се използват за разработване и насочване на политики, за наблюдение на изпълнението и за оценка на ефективността и ефикасността на приетите мерки;
 - в) да създават възможност за ранно откриване и идентифициране на учещи в риск преждевременно да напуснат системата на образованието и обучението и на тези, които вече са го направили, за да се осигури навременна и подходяща подкрепа, без да се поставят етикети или да се заклепват тези учещи;
 - г) да осигуряват основа за разработване на ефективни насоки и подкрепа за училищата.

В идеалния случай данните и информацията следва да обхващат всички равнища (образование и грижи в ранна детска възраст, начално образование, основно образование, средно образование) и видове образование и обучение (включително ПОО) и да са достъпни на различни равнища на политиката; те трябва да са съобразени със законодателството в областта на защитата на личните данни. Следва да се събира количествена и качествена информация, в съответствие с националните обстоятелства, с висока степен на разбивка (например по пол, социално-икономически произход, мигрантски произход, регионални различия и др.), както и по отношение на широк кръг фактори, които имат отрицателно или положително въздействие върху учебните резултати (като например участие в образование и грижи в ранна детска възраст, посещаване, ангажираност в учебния процес, усвояване на основни умения, благополучие в училище, психично здраве, чувство на принадлежност, поведенчески проблеми, преживявания, свързани с дискриминация и др.).

3. За да се подпомогнат **учещите**, бяха набелязани следните добри практики, чието успешно прилагане зависи в най-голяма степен от ангажираността на всички имащи отношение участници (директори на училища, учители, обучители или друг подходящ персонал, семействата и самите учещи) на национално, регионално, местно и училищно равнище, в съответствие с националните обстоятелства и структурата на системата за образование и обучение:

Мерки за предотвратяване

- а) Гарантиране на ранното установяване на рискови фактори, като например затруднения в ученето, проблеми в развитието, езикови компетентности и специални образователни потребности, включително на социални и емоционални трудности, както и ранно откриване на учещи, застрашени от изоставане и отпадане, като същевременно се избягват поставянето на етикети и заклеяването.
- б) Разработване на учебни програми, които са ориентирани към учещите и се основават на приобщаващи педагогически методи, насочени към изграждането на отношения, и създават възможност за разнообразни и персонализирани форми на преподаване и учене. Следва да се обмисли активното ангажиране на децата и младежите в създаването на учебни материали, по целесъобразност, по-специално по отношение на ресурсите за предотвратяване на тормоза, обучение за социални и емоционални умения, разрешаване на конфликти и преодоляване на предразсъдъците.
- в) Включване на обучението за социални и емоционални умения, предотвратяването на тормоза, психичното и физическото здраве в учебните програми — от образованието и грижите в ранна детска възраст до средното образование и обучение.
- г) Укрепване на компетентността по езика(-ците) на обучение, като същевременно се оценява и подкрепя езиковото многообразие на учещите като педагогически ресурс за по-нататъшно учене и образователни постижения. Това може да включва например оценка на предварителните езикови умения; силна подкрепа на майчиния език (първи език) и езика на обучение на учещия, достъп до преподаване на говорения въкъщи език и механизми за подпомагане на прехода между приемните и общообразователните класове на различните равнища на образование, където е приложимо.

- д) По-конкретно да се подкрепи усвояването на езика на обучение от бежанците и новопристигналите мигранти чрез интегриране в общообразователните класове и учебни програми на ранен етап, с допълнителна индивидуална подкрепа, предоставяна на подходящо ниво, за да се ускорят социалното и академичното обучение. Ключова роля могат да изиграят и непрекъснатият достъп до езикова и учебна подкрепа, професионалното ориентиране на всички нива на образование и обучение и межкултурното образование, както и ангажираността на родителите.
- е) Насърчаване на педагогически подходи, които са интерактивни и основани на опита, а също културно и езиково съобразени, за да се изградят самостоятелност и отговорност в учещите в процеса на учене и да им се даде възможност да участват активно в изграждането на своите компетентности. Такива подходи могат да включват възможности за смесено обучение (включително цифрови ресурси и достъп до библиотеки, лаборатории, музеи, други културни институции като школи по музика и изкуство, читалища и природата), като се вземат предвид нуждите на учещите с увреждания или специални образователни потребности, гъвкава и хетерогенна организация на учебното време и среда, трансдисциплинарно преподаване и учене, съвместно учене и подкрепа от връстници, както и използване на помощни технологии за учещите с увреждания.
- ж) Насърчаване на практики за оценяване, които отразяват и подпомагат личните потребности и учебни пътеки, по-специално чрез широко използване на формиращо и непрекъснато оценяване и чрез комбиниране на множество цифрови и нецифрови форми и инструменти (напр. портфолио, партньорска оценка и самооценка), които са приобщаващи, съобразени с културните особености и насърчаващи участието.

Мерки за интервенция

- з) Осигуряване в училищата на рамки, предлагащи целева подкрепа на всички учещи, които срещат трудности в ученето или са изложени на риск от слаби резултати, чрез мултидисциплинарен и екипен подход (напр. програми за ангажиране на родителите чрез общоучилищен подход, схеми за наставничество, включително наставничество от връстници, мобилизиране на персонал за подкрепа, допълнително време за учене през учебната година и/или през ваканциите, достъп до допълнителни учебни среди).
- и) В рамките на приобщаваща и достъпна среда предлагане на засилена индивидуална подкрепа за учещи с многостранни комплексни потребности, включително социални, емоционални и психични (например индивидуално наставничество, индивидуални планове за обучение, интервенции от специалисти по емоционално консултиране, психотерапевтични интервенции, мултидисциплинарни екипи, подкрепа за семействата).
- й) Предоставяне на решения на училищно равнище или в партньорство с други участници за учещи, които изпитват затруднения при посрещане на основните си нужди поради социално-икономическия си произход (например липса на учебни материали, затруднения, свързани с транспорта, глад, недостиг на храна и сън).
- к) Осигуряване на схеми за целева финансова и/или нефинансова подкрепа на учещи в неравностойно положение, за да се улеснят преминаването им към средно и висше образование и обучение и тяхното успешно завършване на средно образование, което води до получаване на съответните квалификации.
- л) Осигуряване на механизми за финансиране на бежанците и новопристигналите учещи мигранти, за да се гарантират достъп до обучение или подготвителни класове, когато е необходимо, и безпроблемно навлизане в системата на образованието и обучението на всички равнища.

Комбинирани мерки за интервенция/компенсиране

- м) Осигуряване на социална, емоционална и психологическа подкрепа на учещите, особено на тези, които са преминали през неблагоприятни детски преживявания, травма или сериозни социални или емоционални проблеми, възпрепятстващи тяхната ангажираност в училище. Това би могло да включва засилване на ролята на съветниците и наставниците сред персонала, улесняване на достъпа на учениците до специалисти и услуги по психично здраве в училищата и във връзка с тях, както и ранна интервенция за жертвите на тормоз и тези, които причиняват тормоз. Изграждане на подкрепа от връстниците и общността за предотвратяване на тормоза/кибертормоза и справяне с всички форми на дискриминация.
- н) Осигуряване на достъп до справедлива, ефективна и адекватна подкрепа за бежанците и новопристигналите мигранти, включително социална, емоционална и психологическа подкрепа, която да им помогне да преодолеят предизвикателствата, свързани с посттравматичния стрес и миграцията или интеграцията. Тази подкрепа следва да бъде включена в по-широка и междусекторна схема, за да се вземат предвид всички техни специфични нужди, в сътрудничество със социалните и здравните служби, агенциите за психично здраве и всички други имащи отношение служби и агенции, и с активното участие на учещите и техните семейства или полагащите грижи за тях.
- о) Улесняване на достъпа до извънкласни и извънучилищни дейности (спорт, изкуства, доброволчество или младежка работа и др.) и подобряване на документирането и валидирането на учебните резултати от тях.
- п) Засилване на ориентирането в образователен план, професионалното ориентиране и консултиране, както и на кариерното образование, за да се подпомогне придобиването на умения и компетентности за управление на професионалното развитие. Това следва да включва учебни и извънкласни дейности, като учене в процеса на работа, посещения на работни места, обмяна на опит чрез наблюдение на работата на колеги, кариерни игри или пробни курсове.

4. **Директорите на училища, учителите, обучителите и другите служители, включително в сектора на образованието и грижите в ранна детска възраст**, играят ключова роля в стратегията. Във връзка с тази трудна отговорност те трябва да получат подкрепа и да имат подготовка за разбиране и преодоляване на неравенството и слабите резултати в образованието и на преустановяването на участието в учебния процес. Това им помага да придобият необходимите знания, умения и компетентности, но същевременно изисква и подходящи условия на труд по отношение на времето, пространството и средствата. Бяха установени следните добри практики:

Мерки за предотвратяване

- а) Включване на приобщаването, равнопоставеността и многообразието, разбирането на причините за слабия успех и за преустановяването на участието в учебния процес, както и застъпване на благополучието, психичното здраве и тормоза във всички задължителни програми за първоначална подготовка на учителите.
- б) Гарантиране чрез висококачествена първоначална подготовка и продължаващо професионално развитие, основани на научни изследвания, на подготвеността на директорите на училища, учителите, обучителите и другия педагогически персонал:
- да разпознават рисковите и защитните фактори, които могат да окажат влияние върху учебните резултати, преустановяването на участието в учебния процес или преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, както и социалните, емоционалните и поведенческите трудности;
 - да разбират проблематиката на благополучието, уврежданията и психичното здраве, включително посттравматичния стрес, и да подкрепят развитието на социални и емоционални компетентности на учещите;
 - да развиват компетентности за преподаване в многоезична и културно многообразна среда;

- да разпознават и да поставят под въпрос стереотипите, свързани с пола, в преподаването и ученето (включително ниските очаквания по отношение на резултатите на момчетата и неравнопоставеността между половете в НТИМ) и да разработват чувствителни към аспектите на пола преподавателски практики, които са по-благоприятни за мотивиране и ангажиране на момчетата и момичетата;
 - да разпознават и да се справят с различни видове трудности в ученето;
 - да използват съвместни практики и да работят в мултидисциплинарни екипи в училище, както и с външни партньори;
 - да използват разнообразни подходи, инструменти и среди за учене, според случая, и активно да прилагат смесено обучение, като съчетават дейности на открито и на закрито, индивидуално и групово преподаване и учене, цифрови и нецифрови ресурси и др;
 - да използват методи и инструменти за формираща оценка в преподаването и ученето;
 - да насърчават положителен учебен климат, като използват стратегии за управление на класа, за предотвратяване на тормоза и за разрешаване на конфликти, и да изграждат отношения на доверие с учещите, родителите, семействата и лицата, полагащи грижи, особено с тези в неравностойно положение.
- в) Осигуряване на стимули за учителите, обучителите, директорите на училища и другия педагогически персонал да работят в училища, в които дялът на учениците в неравностойно социално-икономическо положение е голям. Насърчаване на студентите, подготвящи се за професията учител, да извършват работа с цел обучение в такива училища.
- г) Гарантиране на придобитото обучение и квалификация и на достъп до първоначално и продължаващо обучение на целия персонал, ангажиран с кариерно образование и с образователно или професионално ориентиране.

- д) Подпомагане на благополучието на учителите, обучителите, директорите на училища и на останалия училищен персонал и подобряване на привлекателността на учителската професия, включително чрез осигуряване на подходящи условия на труд, професионална автономия и активно участие на учителите и обучителите в управлението на училищата, висококачествена първоначална подготовка и продължаващо професионално развитие, достъп до подкрепа и до специалисти и услуги в областта на психичното здраве, сътрудничество и партньорска подкрепа.

Мерки за интервенция

- е) Улесняване на обмена на кадри, на партньорското обучение и на партньорската подкрепа между учители, обучители и друг педагогически персонал и специалисти чрез работа в мрежа, обмяна на опит чрез наблюдение на работата на колеги, семинари и учебни общности с множество специалисти, както и достъп до експертни центрове и до подходящи ресурси, които могат да помогнат за адаптиране на преподаването и ученето към специфичните нужди на всички учещи. Осигуряване по-специално на достъп до специализирани ресурсни центрове или консултантски екипи, които могат да предоставят необходимите инструменти и педагогически методи за подкрепа на бежанците и новопристигналите мигранти ученици и за работа в различни населени места и училища.
- ж) Проучване, където е възможно, как алтернативните пътища към учителската професия могат да благоприятстват по-голямо многообразие сред преподавателите и да отворят учителската професия за хора с различен произход, включително кандидати, които сами са били в неравностойно социално-икономическо положение.
5. За насърчаване на успеха в образованието на всички учещи като особено ефективни са се доказали „**общоучилищните подходи**“, в които активно и в режим на сътрудничество участват всички членове на училищната общност (директорите на училищата, учителите, обучителите и другия педагогически персонал, учещите, родителите и семействата), както и широк кръг заинтересовани страни (напр. социални и здравни служби, младежки служби, социални работници, психолози, специализирани в областта на емоционалното здраве консултанти/терапевти, медицински сестри, логопеди, специалисти по професионално ориентиране, младежки работници, местни органи, НПО, предприятия, профсъюзни организации, доброволци и др.) и обществеността като цяло. Успешните политики могат да включват:

Мерки за предотвратяване

- а) Позволяване на достатъчна степен на независимост за вземане на решения от директорите и училищните съвети, съчетана със строга отчетност.
- б) Насърчаване на включването на успеха в училище за всички и благополучието (включително предотвратяване на тормоза, борба с дискриминацията, чувствителност към пола и здравни въпроси) в процесите на планиране и управление на училищата (планове за развитие на училищата, мисия, годишни или многогодишни педагогически планове и т.н.), и мотивиране на училищата да разработват, наблюдават и оценяват конкретни планове за приобщаване и благополучие.
- в) Насърчаване на успеха в училище за всички учещи и благополучието в училище като част от вътрешните и външните механизми за осигуряване на качеството и насърчаване на включването на цели и показатели и по въпроси като учебен климат, тормоз и благополучие. Гарантиране, че при външно оценяване/външна проверка се предоставят съвети и подкрепа на проверените училища, подпомага се самооценката на училищата и се насърчава културата на самоанализ и подобряване на стратегиите и практиките за приобщаване и благополучие.
- г) Осигуряване на възможности за професионално развитие и насоки в подкрепа на директорите на училищата при управление на организационните промени и насърчаване на приобщаващи практики.
- д) Насърчаване на демократична училищна среда с широко участие, при която учещите се включват в процеса на вземане на решения в училище и в класната стая и се използват методи за участие, адаптирани към децата и младежите, включително тези от маргинализирани среди.
- е) Насърчаване на училищна култура, в която се цени многообразието, поощрява се благополучието на учещите, насърчава се чувството им за принадлежност и се създава безопасна среда за диалог по спорни въпроси.

Комбинирани мерки за предотвратяване и интервенция

- ж) Поощряване на съвместни и мултидисциплинарни практики в училището и партньорства с местни служби, младежки работници, социални и здравни специалисти, предприятията и общността като цяло.
- з) Насърчаване на училищата като общностни центрове за учене през целия живот, където образованието, обучението и социалният живот са тясно свързани с квартала и където общността поема съвместна отговорност за училището като образователно пространство.
- и) Насърчаване на работата в мрежа между училищата, както и на мултипрофесионалните учебни общности на местно, регионално, национално и международно равнище, за да се насърчи взаимното обучение. Поощряване на училищата да използват ресурсите, налични в Европейския инструментариум за училищата, в сборника с вдъхновяващи практики във връзка с приобщаващо и гражданско образование и в инструментариума за ПОО за справяне с преждевременното напускане на училище на Европейския център за развитие на професионалното обучение.
- й) Популяризиране на „езиковата осъзнатост“ във и във връзка с училището, като всички участници се насърчават да размишляват върху нормите, ценностите и отношението към езика и културното многообразие, включително чрез идентифициране и зачитане на всички езици, които се говорят в училищната общност, включване на родителите и семействата, на лицата, полагащи грижи, и на по-широката общност в езиковото обучение, създаване на библиотеки с ресурси на различни езици и улесняване на езиковите дейности след училище.
- к) Подкрепа за училищата за въвеждане на ефективни практики на всеки етап от „процеса на езиково обучение“ на новопристигналите мигранти (включително бежанците), включително приемане и оценяване (например чрез всеобхватна и многостранна оценка на грамотността, езиковите и други ключови компетентности), разпределение и прием (например чрез осигуряване на ограничени по време начални подготвителни класове, когато е необходимо и приложимо, и създаване на социална и учебна подкрепа за улесняване на плавния преход към общообразователната система), както и наблюдение (за предотвратяване на географската сегрегация на учещите мигранти чрез критерии за влизане и прием в училище).

- л) Насърчаване на ефективна комуникация и сътрудничество с родителите, законните настойници и семействата относно образователния напредък и благополучието на техните деца, включително с помощта на културни медиатори от местната общност. Включване на родителите, семействата и законните настойници в учебни и извънкласни дейности (като например доброволческа работа в класната стая, клубове по четене и за домашна работа, наставничество в училищните библиотеки и програми за извънкласни занимания, както и клубове за работа, панаири на труда, запознаване с работното място, посещения на кариерни центрове и др.).
- м) Насърчаване на активното участие на родителите и семействата в процеса на вземане на решения в училище, включително по отношение на учебната програма, планирането и оценяването, програмите за благополучие и психично здраве, обучението за социални и емоционални умения и професионалното ориентиране, както и насърчаване и подкрепа на участието на родители от маргинализирани социално-икономически среди.
- н) Подкрепа за участието на родителите в ранното усвояване на уменията за четене и математика на техните деца, например чрез осигуряване на схеми за домашни книги, семейни инициативи за ограмотяване и др. Увеличаване на възможностите за семейно обучение и образование на родителите, особено за тези с ниско образование и в риск от бедност, в партньорство с местни служби и неправителствени организации.
- о) Осигуряване на допълнителна подкрепа за училищата в райони в неравностойно социално-икономическо положение, в които има голям брой ученици от маргинализирани среди. Това би могло да включва намаляване на съотношението ученици – учители в такива училища, когато това е необходимо, както и целево осигуряване на материали, оборудване и инфраструктура.

- б. За насърчаване на успеха в образованието на всички учещи е важно да се предприемат мерки на системно равнище, които могат да повлияят на равнопоставеността и приобщаването в системата на образованието и обучението по различен начин и да укрепят междусекторното сътрудничество. При разработването на интегрирана и всеобхватна стратегия могат да се вземат предвид следните структурни мерки:
- а) Осигуряване на справедлив достъп за всички до икономически достъпно, висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст с достатъчно персонал, които могат да подобрят благополучието на децата и тяхното когнитивно и по-широко социално и емоционално развитие, като им предоставят необходимата основа за успешна реализация в образованието и в живота.
 - б) Укрепване на висококачествено, привлекателно и гъвкаво професионално образование и обучение, което съчетава придобиването на професионални умения с ключови компетентности.
 - в) Насърчаване на активни политики за премахване на сегрегацията, по-специално чрез приемане на правила за прием, които дават възможност за разнообразен състав на училищата, и политики, насочени към качеството на обучението, както и повишаване на осведомеността за ползите от многообразието в класната стая за подобряване на образователните резултати за всички учещи.
 - г) Подкрепа за приобщаването на учещите с увреждания и/или специални образователни потребности в общообразователните училища, като обучени педагози и друг педагогически персонал/консултанти или здравни специалисти предоставят ефективна подкрепа. Това следва да бъде съпроводено с премахване на физическите пречки в училищната среда, осигуряване на учебни материали в подходящ формат, както и използване на разнообразни и индивидуализирани подходи за преподаване и обучение.

- д) Избягване на повтарянето на учебната година в максимална степен и насърчаване на инструменти, които наблюдават и сигнализират на ранен етап за потребностите и трудностите в обучението на децата и младежите, като се предлага целева и по-индивидуална подкрепа, според случая.
- е) Обмисляне на алтернативи на ранното насочване, за да се насърчи положителното взаимодействие между учещите с различни нива на способности в разнообразни групи и да се намали въздействието на социално-икономическия произход върху резултатите на учещите чрез образователна сегрегация.
- ж) Увеличаване на гъвкавостта и пропускливостта на образователните програми, например чрез модулиране на курсовете, предлагане на професионално ориентирани курсове или насърчаване на гъвкавост от гледна точка на продължителността и приемните изисквания. Улесняване на прехода между различните равнища и видове образование и обучение, както и между училището и бъдещата заетост, включително чрез механизми за признаване и валидиране, професионално ориентиране, предоставяно от квалифицирани специалисти, и активно сътрудничество със заинтересовани страни, включително предприятия.
- з) Предлагане на начини за връщане към общото образование и обучение и осигуряване на безплатен достъп до качествени програми, предоставящи втори шанс на всички, които са напуснали преждевременно системата на образованието и обучението, което също може да бъде предложено като част от укрепената гаранция за младежта.
